

Όσο με θάβουνε, εγώ θα φυτρώνω

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών
Περίοδος Γ' Τεύχος 74 Νοέμβρης 2013

ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΡΙΤΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΕΜΠΤΗ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

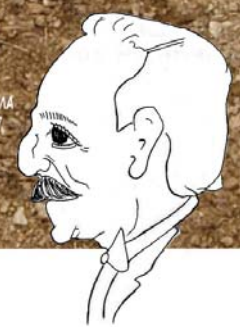
Σάββατο

ΚΥΡΙΑΚΗ

Νοέμβριος 2013

Σάββατο 23 Νοέμβρη 2013
Γενική Συνέλευση
του Σωματείου

Γενική Συνέλευση του Σωματείου

Σάββατο 23 Νοέμβρη 2013

Η τακτική Γενική Συνέλευση του Σωματείου μας, καθώς και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη **Καλλιτεχνικού Συμβουλίου** και **Καλλιτεχνικού Διευθυντή της Εθνικής Σκηνης Θεάτρου Σκιών**, καθώς και συμπληρωματική εκλογή **μιας θέσης Διοικητικού Συμβουλίου** σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού, θα γίνουν το Σάββατο 23 Νοέμβρη και ώρα 10:00 π.μ.. Η **ψηφοφορία** θα διαρκέσει από 13:00 μέχρι 14:00. Για τη συμμετοχή τους στις παραπάνω αρχαιρεσίες, θα πρέπει όσοι προσέλθουν να είναι μέλη του Σωματείου δύο μήνες πριν την ημερομηνία της Γ.Σ. και να είναι **ΤΑΜΕΙΑΚΑ ΕΝΤΑΞΕΙ**.

Ταμειακά εντάξει τα μέλη μπορούν να γίνουν και την ίδια μέρα της Γ.Σ..

Υποψηφιότητες

Καταθέστε με e-mail στο: somateiokaragkiozh@gmail.com

από αρχές Νοέμβρη μέχρι την Πέμπτη 21 Νοέμβρη.

Απαραίτητη προϋπόθεση ο υποψήφιος να είναι ΤΑΜΕΙΑΚΑ ΕΝΤΑΞΕΙ.

ΠΛΗΡΩΜΕΣ στον λογαριασμό του Σωματείου μας:

Τράπεζα **Eurobank**, αριθμός λογαριασμού:

026.0062.17.0200632294 IBAN: GR0802600620000170200632294

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΜΑΣ

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών
Τζωρτζ 6 Αθήνα 106 77 Τεύχος 74 Νοέμβρης 2013

Εξώφυλλο: Πάνος Καπετανίδης, Διόρθωση κειμένων: Θωμάς Αθ. Αγραφιώτης
ΕΚΔΟΤΗΣ: Πάνος Β. Καπετανίδης Τηλέφωνο: 210 46 16 664

Λογότυπο: Αλέξανδρος Αλιμπέρτης

«ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΕΝΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗ»

Νουβέλα βραβευθείσα από την «Πανελλήνια Ένωση Λογοτεχνών»

Θ) «Ο Καραγκιόζης Φτωχοπρόδρομος»

Μετά από τα διαλείμματα των κινηματογραφικών ταινιών, είχε έρθει η ώρα για την πιο συστηματική επιστροφή μου πίσω από το πανί. Η καριέρα μου κορυφώθηκε στο θέατρο «Πίκολο», επί της οδού Πατησίων, όπου είχα μόνιμο στέκι επί χρόνια, με μεγάλη επιτυχία τον «Καραγκιόζη Γιατρό». Επρόκειτο για την κορύφωση μιας καριέρας που είχε ξεκινήσει, ανεπισήμως, στην πόλη της Φλώρινας (με το περίφημο στρατιωτικό) και μετά, στο πλάι του πατέρα μου, στην παλιά «Αλάμπρα» επί Κατοχής ή μόνος μου, με παραστάσεις

που αμείβονταν «εις είδος». Επισήμως, όμως, ξεκίνησα στο «Μποέμ», στο λόφο του Σκουζέ, μετά από την επιτυχημένη εξέτασή μου, ελέω πατέρα, στο Σωματείο και στο πλάι του Βάγγου. Ο πατέρας μου, τότε, έπαιζε στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Όργωσα, κατόπιν, και την επαρχία. Ταυτόχρονα όμως, είχα και πολλές ακόμα ανησυχίες που τις συνδύαζα πάντοτε με τον ξυπόλυτο. Ιστορίες του Καραγκιόζη σε κόμικς, όπως «Ο Καραγκιόζης Πλοίαρχος», δισκάκια με ιστορίες από τον μπερντέ, ραδιόφωνο και πολλές εκθέσεις φιγούρας και ζωγραφικής με θέμα τον Καραγκιόζη. Όχι όμως τηλεοπτική εκπομπή. Ήταν θέμα αρχής! Δεν συμφωνούσα με την παιδική προσέγγιση του τηλεοπτικού Θεάτρου Σκιών, την ένταξή του στην απογευματινή-παιδική τηλεοπτική ζώνη και τη σμίκρυνση των παραστάσεων σε εικοσάλεπτες εκπομπές. Εκεί, στην τηλεόραση, πάνω από όλους, ο Ευγένιος Σπαθάρης είχε την τιμητική του.

Εγώ προσπαθούσα να διακριθώ αλλού και ήμουν ανοιχτός σε όλες τις υπόλοιπες προτάσεις. Μια από αυτές έφτασε στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Ο Γιάννης Χατζηφώτης, εκλεκτός συγγραφέας γύρω από τα θέματα του Βυζαντίου, μου πρότεινε να ανεβάσω ένα δικό του έργο στο πανί. Επρόκειτο για την κωμωδία «Ο Καραγκιόζης Φτωχοπρόδρομος», που ήταν εμπνευσμένη από τα πτωχοπροδρομικά κείμενα του Βυζαντίου και από το όνομα ενός υπαρκτού προσώπου του 12ου αιώνα μ.Χ., τον Θεόδωρο Πρόδρομο ή Πτωχοπρόδρομο. Ο Θεόδωρος είχε πάρει το όνομα «Πτωχοπρόδρομος», εξαιτίας του ότι ζητούσε διαρκώς επαιτεία από τους αυτοκράτορες και παραπονούνταν συνέχεια για τη φτώχεια του. Ο Φώτης Κόντογλου ήταν αυτός που είχε κάνει την πρώτη νύξη για τη σχέση των πτωχοπροδρομικών κειμένων της μεσαιωνικής ελληνικής φιλολογίας με τον αιωνίως πεινασμένο Καραγκιόζη. Αργότερα, η συγκεκριμένη νύξη αναλύθηκε, εκτενώς, από τον Αθανάσιο Φωτιάδη και τον Χατζηφώτη. Το θεατρικό πόνημα του τελευταίου είχε προσαρμόσει τον Καραγκιόζη στη βυζαντινή εποχή

Γιάννης Χατζηφώτης

του Πρόδρομου, τηρουμένων πάντοτε των αναλογιών, καθώς, π.χ., αντί για τον Πασά υπήρχε ο βυζαντινός αυτοκράτορας κ.ο.κ., ενώ υπήρχε και μια ιδιαίτερη σχετική φροντίδα για τα σκηνικά και για τις φιγούρες. Πολλοί ήταν οι συνεργάτες μας και ένας εξ αυτών και ο Τάσος.

«Βυζαντινός ο μπερντές, τελικά», γράφτηκε, εκτός των άλλων, μετά από την πρώτη παράσταση στον «Τιπούκειτο», επί της οδού Βαλτετσίου, στις 13 Δεκεμβρίου 1979. Η παράσταση αυτή, όμως, λειτούργησε και ως βάση για τον ανήσυχο και εξωστρεφή Χατζηφώτη, στο να προχωρήσει και στη συγγραφή ενός βιβλίου με τον εύγλωττο τίτλο: «Ο Καραγκιόζης Φτωχοπρόδρομος: Η βυζαντινή καταγωγή, η γέννηση και η διαμόρφωση του Ρωμείου

Καραγκιόζη». Τελικά, το βιβλίο αυτό εκδόθηκε το 1981, με το κείμενο της θεατρικής παράστασης και πολλά σχέδια-φιγούρες δικά μου, του Τάσου και πολλών ακόμα ζωγράφων και καραγκιοζοπαιχτών, ενώ το σημαντικότερο όλων ήταν η σχετική μελέτη του Χατζηφώτη για την καταγωγή του νεοελληνικού μπερντέ από το Βυζάντιο. Η έρευνα αυτή με είχε συνεπάρει. Όλα αυτά τα πρέσβευα και εγώ και σε όλα όσα έλεγε ο Γιάννης, συμφωνούσα και μάλιστα με το παραπάνω! Έπιανα την ίδια τη φιγούρα του ελληνικού Καραγκιόζη, ο οποίος είναι ξυπόλυτος και κουρελής, κάτι που δεν ισχύει για τον Οθωμανό και για τον Τούρκο ομόλογό του, τον Karagöz. Ο Karagöz φοράει καπέλο, καλά ρούχα και, το κυριότερο, παπούτσια. Η αντίθεση αυτή επιβεβαιώνει το ρόλο του Καραγκιόζη ως «κοινωνική διαμαρτυρία και κατακραυγή» για την έλλειψη κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι ελληνικές φιγούρες, γενικά, είχαν αλλάξει «και υφή και νόημα» σε σύγκριση πάντα με τις οθωμανικές (αλλά και με τις ηπειρώτικες), ενώ οι τούρκικες φιγούρες παρέμειναν στάσιμες, ακριβώς γιατί δεν είχαν μέσα τους τη δυναμική της ελληνικής παράδοσης. Με άλλα λόγια, οι τούρκικες φιγούρες περιορίστηκαν στην απλή μίμηση των αντίστοιχων οθωμανικών, ενώ οι ελληνικές φιγούρες εμπλουτίστηκαν κατά πολύ. Αρνιόμουν, επίσης, τον Καραγκιόζη ως ένα ιστορικό πρόσωπο. Ο μύθος για τον κτίστη στην Προύσα της Μικρασίας είναι ένα ωραίο προφορικό παραμύθι, αλλά ως εκεί. Ο Καραγκιόζης δεν μπορεί να περιοριστεί στα στατικά όρια ενός υπαρκτού προσώπου. Έχει μεγάλη παράδοση αιώνων, η οποία δεν μπορεί να κρυφτεί. Κρατάει από τους βυζαντινούς μίμους και από τον αρχαίο κόσμο. Οι φίλοι μου τα άκουγαν αυτά και αντιδρούσαν ειρωνικά: «Σιγά-σιγά, θα μας πεις ότι και οι δώδεκα Θεοί είχαν Θέατρο Σκιών πάνω στον Όλυμπο!», θεωρώντας ότι υπερβαίνω τα όρια του σωβινισμού. Ωστόσο, στο ζήτημα της καταγωγής του Καραγκιόζη, τους έπειθα ότι ίσως και να μην ήταν Τούρκος. Εκεί που δεν τα κατάφερνα, ήταν για την καταγωγή της ίδιας της τέχνης του Θεάτρου Σκιών: «Όσα και να μας πεις, δεν μας πείθεις ότι οι σκιές δεν ήρθαν από την Άπω Ανατολή». Είχα βάλει σκοπό να βρω τις αποδείξεις. Ο πατέρας μου, συνήθως, δεχόταν την εξής τετριμμένη ερώτηση: «Ποια από τις θεωρίες καταγωγής του Καραγκιόζη και του Θεάτρου Σκιών, είναι

η αληθινή;», οπότε επινόησε την εξής απάντηση: «Όλες! Κι άλλες τόσες! Αύριο θα σου φτιάξω κι εγώ μια, θα 'ναι το ίδιο αληθινή σαν τούτες, μόνο που θα 'ναι ωραιότερη... Γιατί ξέρω πώς θα σου άρεσε να 'ναι».

Δεν μπορούσα να πείσω τους Έλληνες φίλους μου και αυτό συχνά με πίκραине πολύ, διότι φανεωνόταν ένα γενικότερο ιδεολογικό χάσμα με τους ίδιους τους ομοϊδεάτες μου. Η αριστερά φαινόταν ότι θα έπρεπε να αντιμετωπίσει πρώτα τον εσωτερικό της εχθρό, δηλαδή τον κακό της εαυτού και ιδίως τους κυοφορούμενους (κεντρώους και σοσιαλιστικούς) «δούρειους ίππους». Εξ ιδίων τα βέλη λοιπόν, τη στιγμή που οι πολιτικά διαφωνούντες με καταλάβαιναν περισσότερο στα καλλιτεχνικά ζητήματα και, ακόμα πιο πολύ, με καταλάβαιναν οι ξένοι. Κάποτε, έπαιζα το έργο «Ο Καραγκιόζης Φούρναρης». Αν στον «Καραγκιόζη Γιατρό», ο Πασάς είναι αφελής (ή παριστάνει τον αφελή, για να θεραπεύσει την κόρη του), στον «Καραγκιόζη Φούρναρη», ο Πασάς εκφράζει την παμφάγα εξουσία που θέλει όλα τα φαγητά του φούρνου για δικά της, γιατί, απλώς, έτσι της αρέσει. Είχα μιλήσει, αρχικώς εν συντομία, για την ιστορία του Θεάτρου Σκιών και του Καραγκιόζη, δείχνοντας και πολλές σχετικές εικόνες. Στο κοινό, ήταν και ένας Ιταλός (καθηγητής Ιταλικής Φιλολογίας σε ιταλικό πανεπιστήμιο) που κοιτούσε προσεκτικά, ακούγοντας και μια συνοπτική μετάφραση των όσων έλεγα από μια φίλη του. Μετά το τέλος του έργου, πήρε το λόγο, ενώ η χρησιμότητα φίλη του μας μετέφραζε στα Ελληνικά:

«Ελληνικά δεν ξέρω. Έχω, όμως,

καταλάβει κάποια πράγματα και θέλω να τα καταθέσω στην παρέα σας. Βρέθηκα εδώ τυχαία και ευλογώ τον Θεό που με έφερε εδώ, για να δω κάτι που στην Ιταλία σίγουρα δεν θα μπορούσα να παρακολουθήσω. Για τα ιστορικά ζητήματα, το πράγμα είναι σαφές: Ο Καραγκιόζης, ασφαλώς, δεν μπορεί να είναι υπαρκτό πρόσωπο. Γιατί; Όχι μόνο λόγω του εποπτικού υλικού που μας παρουσίασε πριν ο καλλιτέχνης, αλλά κυρίως λόγω της ίδιας της παράστασης. Από το έργο, δεν καταλάβαινα τα λόγια. Δεν ξέρω Ελληνικά. Ήταν, όμως, τόσο μεγάλο το πάθος του παίχτη, ώστε και μόνο μέσα από την εκφραστικότητα των δύο ηρώων, ήταν σαφές ότι υπήρχε μια τεράστια και ανελέητη κόντρα ανάμεσα στο φτωχό με τον πλούσιο. Ο χαρακτήρας του φτωχού ήρωα τον κάνει να χώνεται παντού και να έχει τρομερή δυναμική. Ένας τόσο παθιασμένος ήρωας δεν μπορεί να περιοριστεί, απλώς και μόνο, μέσα στα στενά όρια ενός υπαρκτού προσώπου. Είναι οικουμενικός, έχει πολύ βαθιές ρίζες και, οπωσδήποτε, διέπεται από μια παράδοση αιώνων. Μου θυμίζει το δικό μας τον Pulcinella και αποδεικνύει σαφώς την κοινή συνισταμένη του αρχαίου κόσμου με το σήμερα». Τα λόγια αυτά ένιωθα ότι με δικαίωναν. Φρέσκιες τυρόπιτες είχαν ήδη κινητοποιήσει τη γεύση και την όσφρηση (εκτός από την ακοή και την όραση), κατά τη διάρκεια της παράστασης. Τις είχα ήδη παραγγείλει, σε «ανύποπτο χρόνο», από έναν κοντινό φούρνο και είχα ζητήσει να τις φέρουν για το κοινό, την ώρα που θα έβγαине ο πρώτος-πρώτος καπνός από το φούρνο του Καραγκιόζη. Γίνανε ανάρπαστες...

Στο επόμενο τεύχος:

I) «Ο Ήρωας Κατσαντώνης»

**Ηρωικό έργο
σε τέσσερις πράξεις,
με τρεις αλλαγές σκηνικών
και 25 φιγούρες**

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΙΚΟ:

Δεξιά η Μητρόπολη και αριστερά μια πέτρινη πύλη με δέντρα
ΦΩΤΙΣΜΟΣ: Νύχτας, **ΜΟΥΣΙΚΗ:** Αμανές

Γερόντισσα: (Μπαίνει από τη μεριά της πύλης και μπροστά της περπατάνε ο Αλέξανδρος, γιος της Φροσύνης, και η Μαρία, κόρη της Φροσύνης) Ελάτε και φτάσαμε!

Αλέξανδρος: Πού είναι, γιαγιάκα, η μαμά;

Γερόντισσα: Θα μας πει, παιδί μου, ο Καραγκιόζης!

Καραγκιόζης: (Βγαίνει από τη Μητρόπολη) Βρε, καλώς τους...

Μαρία: Θείε Καραγκιόζη, γιατί είναι η μύτη σου μεγάλη;

Καραγκιόζης: Γιατί, πουλάκι μου, όταν ο Θεός έβρεχε μύτες, εγώ άκουσα πίτες και του είπα να μου βάλει μια μεγάλη! Άντε! Πηγαίνετε μέσα στη Μητρόπολη!

Γερόντισσα: Η κυρά;

Καραγκιόζης: Όχι μπροστά στα παιδιά!

Αλέξανδρος: Πού είναι η μανούλα, θείε;

Καραγκιόζης: Πήγε μια βόλτα!

Αλέξανδρος: Θείε Καραγκιόζη! Πεινάμε!

Καραγκιόζης: Λες και ακούω το γιο μου, τον Κοπρίτη! Θα φάτε, παιδάκια μου! Τώρα! Να! Έρχεται και ο θείος σας!

Μητροπολίτης: (Βγαίνει από τη Μητρόπολη) Αλέξανδρε! Μαρία! Πόσο καιρό έχω να σας δω; (Τα παιδιά τρέχουν και τον αγκαλιάζουν)

Μαρία: Παππούλη! Παππούλη! Πεινάμε!

Μητροπολίτης: Πηγαίνετε μέσα! Είναι ήδη στρωμένο το τραπέζι και σας περιμένει! Κάντε την προσευχή σας και αρχίστε να τρώτε! (Μπαίνει μαζί με τα παιδιά μέσα στη Μητρόπολη)

Γερόντισσα: Τι κάνει η κυρά μου;

Καραγκιόζης: Τη βαστάει ο Αλή μέσα στο μπουντρούμι!

Γερόντισσα: Αχ! Και της το έλεγα ότι σε μελάδες θα μπορούμε! (Κλαίει)

Καραγκιόζης: Έλα! Μην κλαις! Θα τρέξω να ειδοποιήσω τον Μουχτάρ!

Γερόντισσα: Άντε, πουλάκι μου! Γρήγορα! Τρέχα να προλάβουμε το κακό, πουλάκι μου! (Μπαίνει στη Μητρόπολη και αμέσως βγαίνει ο Μητροπολίτης)

Μητροπολίτης: Καλώς το πρόβατο του Θεού...

Καραγκιόζης: Καλώς σε βρίσκω, κατσίκι του διαβόλου! (Πάει και του φιλάει το χέρι) Αχ! Λειτουργιές ανακάτευσες; Πο! Πο! Αρώματα!!!

Μητροπολίτης: Σε ευχαριστώ πολύ,

Καραγκιόζη, που έφερες τα παιδιά μέχρι εδώ! Ευτυχώς, η ανιψιά μου προέβλεψε το κακό που θα γινόταν και έστειλε εδώ τα παιδιά εγκαίρως!

Καραγκιόζης: Τι κακό, παππούλη μου; Τι εννοείς;

Μητροπολίτης: Καραγκιόζη, ο Αλή φυλάκισε την Φροσύνη και την κρατάει δέσμια στο χαρέμι του! Εάν η Φροσύνη δεχτεί την αγάπη του, τότε θα την αφήσει ελεύθερη! Εάν όχι, δυστυχώς, θα τη δικάσει για μοιχεία! Και ξέρεις, Καραγκιόζη, τι ορίζει το Κοράνι για όσους διέπραξαν μοιχεία;

Καραγκιόζης: Τι ορίζει;

Μητροπολίτης: Θάνατο!

Καραγκιόζης: (Κλαίει) Ωχ, κυρά μου, και σου το έλεγα ότι θα μπλέξεις! Τι θα κάνουμε τώρα, παππούλη; Πρέπει να τη σώσουμε!

Μητροπολίτης: Προς το παρόν, έλα μέσα να κάτσεις με τα παιδιά, να τα κρατάς, Καραγκιόζη, απασχολημένα, μην καταλάβουν τίποτα. Και έχω εγώ ειδοποιήσει τους Καπεταναίους, να έρθουν να μιλήσουμε!

Καραγκιόζης: Και αν έρθει εδώ απόσπασμα από τον Αλή να πάρει τα παιδιά;

Μητροπολίτης: Δεν μπορεί να μπει! Εδώ είναι ο οίκος του Θεού και οποιαδήποτε πράξη βίας και αιματοχυσίας δεν επιτρέπεται!!!

Καραγκιόζης: Ωραία! Πάμε μέσα τώρα να φάμε λειτουργιές! (Μπαίνουν μέσα)

Καπετάνιος: (Μπαίνει από την πύλη, τραγουδώντας, μαζί με ένα παλικάρι) Ορέ Γιάννο! Ας αφήσουμε, ορέ, τα γλέντια και τους χορούς, να δούμε τι μας θέλει, ορέ, ο Μητροπολίτης και μας μήνυσε να έρθουμε γρήγορα.

Γιάννος: Χτύπα την πόρτα, Καπετάνιε!

(Ο Καπετάνιος χτυπάει την πόρτα της Μητρόπολης)

Μητροπολίτης: (Βγαίνει) Καλώς τα παλικάρια!

Καπετάνιος: Καλώς σε βρίσκουμε, ορέ παπά! Την ευχή σου!

Μητροπολίτης: Του Κυρίου! Την έχετε, τέκνο μου!

Καπετάνιος: Μας έκραξες και ήρθαμε αμέσως! Τι μας ορίζεις;

Μητροπολίτης: Παιδί μου, θέλω να κάνεις την καρδιά σου πέτρα, γιατί αυτό που θα μάθεις, είναι πολύ άσχημο!

Καπετάνιος: Μίλα, ορέ παπά!

Μητροπολίτης: Παιδί μου, ο Αλή κρατάει φυλακισμένη μέσα στο χαρέμι του την Φροσύνη!

Καπετάνιος: Τι λες, ορέ παπά! Και γιατί, ορέ, δεν έχουν μαζευτεί όλα τα Γιάννενα, να τόνε φάνε τον τύραννο; Την Φροσύνη, ορέ; Την πρώτη αρχοντοπούλα; Το πρώτο παράδειγμα σε όλα τα Γιάννενα;

Μητροπολίτης: Δεν μπορούν να ορμήσουν μέσα στο Σαράι, γιατί ο Αλή την κρατάει με λόγο ισχυρό! Η Φροσύνη και ο γιος του, ο Μουχτάρ, Καπετάνιε, έχουν συνάψει σχέσεις!

Καπετάνιος: Τι λες, όρε παπά! Και τώρα;

Μητροπολίτης: Και τώρα ξέρεις πολύ καλά ότι ο γιος του Αλή είναι παντρεμένος με την κόρη του Ιμπραήμ Πασά, την Χάμκω! Μου έστειλε, πριν λίγο, ο Αλή φερμάνι και μου λέει πως από εδώ και πέρα, εγώ έχω την επιμέλεια των παιδιών, γιατί η Φροσύνη θα θανατωθεί, όπως ορίζει το Κοράνι για όσους έχουν διαπράξει το αμάρτημα της μοιχείας!

Καπετάνιος: Γιάννο!

Γιάννος: Πες μου, Καπετάνιε!

Καπετάνιος: Τρέχα και ειδοποίησε τα παλικάρια και τους Καπετάνιους, να κατέβουμε στα Γιάννενα να μιλήσουμε στον Αλή! Ό,τι και αν έκανε η Φροσύνη, δεν είναι σωστή η τιμωρία αυτή! Τρέχα, Γιάννο!
(Ο Γιάννος φεύγει τρέχοντας)

Μητροπολίτης: Μπράβο, Καπετάνιε! Πράττεις σωστά! Έλα μέσα, τώρα, να σε φιλέψω λίγο κρασί και ψωμί, να πλαγιάσεις και να ξεκουραστείς λίγο!

Καπετάνιος: Δεν έχουμε χρόνο, ορέ παπά, για ξεκούραση! Κάθε λεπτό που περνά, ποιος ξέρει τι κάνει αυτός ο τύραννος στην Κυρά μας! Τρέχω και εγώ να μαζέψω τα παλικάρια μου! Αντίο παπά! (Φεύγει)

Μητροπολίτης: Αντίο, παιδί μου! Να πας στην ευχή του Κυρίου! Καραγκιόζη!
(Φωνάζει)

Καραγκιόζης: (Από μέσα) Παρούσοοοοος!!! (Βγαίνει)

Μητροπολίτης: Πάρε αυτό το γράμμα, σκίσε την καρδιά σου και βάλτο μέσα!

Καραγκιόζης: Πάρε το γράμμα σου από δω χάμω, βρε!

Μητροπολίτης: Γιατί, παιδί μου;

Καραγκιόζης: Να σκίσεις τη δική σου την καρδιά! Ταχυδρομικό κουτί είναι η καρδιά μου;

Μητροπολίτης: Εννοώ, παιδί μου, να το κρύψεις, μην το βρει κανείς!

Καραγκιόζης: Πες το έτσι! (Παίρνει το γράμμα και το βάζει στην καμπούρα του) Τι να το κάνω;

Μητροπολίτης: Τρέχα και βρες το απόσπασμα του Μουχτάρ που έχει στρατοπεδεύσει δυο χωριά πιο κάτω από εδώ. Ζήτα να μιλήσεις στον

ίδιο τον Μουχτάρ και δώσε του το γράμμα να το διαβάσει! Μετά, θα τον ακολουθήσεις! Εντάξει, Καραγκιόζη;

Καραγκιόζης: Και τα παιδιά;

Μητροπολίτης: Από εδώ και πέρα, εγώ έχω την επιμέλεια των παιδιών! Τρέχα Καραγκιόζη!

Καραγκιόζης: Τρέχω! (Φεύγει)

Μητροπολίτης: Θεέ μου! Εσύ που τα πάντα βλέπεις! Που ξέρεις τι θα πει αγάπη, γιατί εσύ μας την δίδαξες! Κάνε να μην πάθει τίποτα η Φροσύνη μου! Αμάρτησε! Αλλά σίγουρα τον αγαπάει με όλη της την ψυχή! Δεν την τύφλωσαν τα φλουριά και τα μεγαλεία! Τι κι αν είναι Οθωμανός! Όλοι παιδιά δικά σου είμαστε!

(Μπαίνει στη Μητρόπολη)

ΤΕΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

ΠΡΑΞΗ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΙΚΟ: Δεξιά το Σαράι του Αλή Πασά και αριστερά το αρχοντικό της Κυρά-Φροσύνης. **ΦΩΤΙΣΜΟΣ:** Κανονικός, **ΜΟΥΣΙΚΗ:** Αμανές

Σκηνή 1η

Αλή: (Μέσα από το Σαράι)
Πού είσαι, ορέ Ταχήρ;

Ταχήρ: (Μέσα από το Σαράι) Μάλιστα, Αλή μου! (Βγαίνουν)

Αλή: Τι κάνει, ορέ, αυτή η γκισούρισα;

Ταχήρ: Κάθεται κουρνιασμένη μέσα στο μπουντρούμι.

Αλή: Έφαγε; Ζήτησε νερό;

Ταχήρ: Το φαΐ της είναι ανέγγιχτο. Το ίδιο και η κανάτα με το νερό που της πήγαμε.

Αλή: Πο! Πο! Όρε, πείσμα! Σκάει και γάιδαρο, ορέ αυτή! Τι να κάνω, ορέ, Ταχήρ! Πες μου!

Ταχήρ: Αλή μου, με όλο το θάρρος και την εκτίμηση που σας έχω...

Αλή: Λέγε, ορέ! Μην φοβάσαι!

Ταχήρ: Αλή μου, πάτε να κάνετε ένα μεγάλο λάθος! Έτσι και θανατώσετε την Φροσύνη, θα ξεσηκωθούν όλα τα Γιάννενα και θα μας σκοτώσουν όλους! Δεν θα μείνει τίποτα! Ξέρετε πόσο αγαπητή είναι η Φροσύνη στον τόπο!

Αλή: Και τι να κάνω, ορέ Ταχήρ; Από τη μια, η Φροσύνη! Και από την άλλη, η Χάμκω να με απειλεί ότι θα πει στον πατέρα της για τα καμώματα του γιου μου! Και ξέρεις πως αν ο Ιμπραήμ αποφασίσει να μπει στα Γιάννενα, ούτε το δικό μου, αλλά ούτε και το δικό σου το κεφάλι, θα στέκει στα κορμιά μας,

ορέ! Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα!

Ταχήρ: Αλή μου, μια λύση υπάρχει!

Αλή: Ποια είναι αυτή;

Ταχήρ: Θα πάμε τώρα μέσα και θα συντάξετε μια διαταγή, με την οποία θα φυλακίσετε και θα θανατώσετε όσες γυναίκες απατούν τους άντρες τους! Μέσα σε αυτές τις γυναίκες, όμως, θα πρέπει να βάλουμε και μερικές Τουρκάλες!

Αλή: Γιατί, ορέ, και Τουρκάλες; Είναι κρίμα, ορέ!

Ταχήρ: Γιατί, μόνο έτσι, θα δείξετε ότι δεν κάνετε διακρίσεις και θα κλείσετε τα στόματα αυτών που θα σας κατηγορήσουν! Έτσι μόνο, θα έχετε σαν δικαιολογία ότι εσείς εφαρμόζετε το νόμο ως δίκαιος ηγέτης!

Αλή: Πο! Πο! Ορέ, μυαλό που το έχεις, Ταχήρ! Μπράβο, ορέ! Κάτι ήξερα που σε έβαλα συμβουλάτορα και σου έδωσα γρόσια πολλά και αξιώματα! Μπράβο, ορέ, Ταχήρ!

Ταχήρ: Πάμε μέσα, Αλή μου, να ετοιμάσουμε τη διαταγή και θα στείλω στρατιώτες να μαζέψουν τις γυναίκες! *(Μπαίνουν μέσα)*

Αλή: *(Από μέσα)* Ανοίχτε, ορέ, το μπουντρούμι και φέρτε την, ορέ, έξω! Θέλω να της μιλήσω! *(Βγαίνουν ο Αλή, η Φροσύνη και ένας φρουρός που την κρατάει)*

Φροσύνη: Τι ζητάς πάλι, Αλή;

Αλή: Έχουμε να μιλήσουμε, ορέ!

Φροσύνη: Δεν έχουμε τίποτα να πούμε οι δυο μας! Ό,τι είχαμε να πούμε, το είπαμε! Εσύ ζητάς αγάπες, αλλά εγώ, όταν σε βλέπω, μου γυρνάνε τα άντερα! Τόσες γυναίκες έχεις μέσα στο χαρέμι σου! Εμένα τι με θέλεις;

Αλή: Εσύ δεν είσαι σαν τις άλλες!

Ούτε την ομορφιά σου έχουν, ούτε τα κότσια σου! Έλα, ορέ Φροσύνη! Άσε τα πείσματα, πες αυτό το «ναι» και εγώ θα λύσω τις αλυσίδες που σε κρατάνε!

Φροσύνη: Όχι, Αλή! Ακόμα και νεκρή θα το φωνάζω! Όχι!

Αλή: *(Με οργή)* Τώρα θα δεις, σκύλα! Μαζί με εσένα, θα πεθάνουν, ορέ, και 16 ακόμα γυναίκες! Αυτή θα είναι η τιμωρία σου και όχι ο θάνατος! Οι τύψεις θα είναι η τιμωρία σου!

Φροσύνη: Όχι, Αλή! Εσύ θα έχεις τύψεις! Εγώ αγάπησα έναν παντρεμένο, αλλά τον αγάπησα με όλη μου την ψυχή! Αμάρτησα και θα τιμωρηθώ! Εσένα, όμως, ο Θεός θα σε τιμωρεί κάθε μέρα για τους φόνους που θα διαπράξεις!

Αλή: Πάρτε την, ορέ, στο μπουντρούμι! *(Ο φρουρός παίρνει την Φροσύνη μέσα)* Πο! Πο! Όρε, πείσμα! Τι να κάνω, ορέ! Αχ, ορέ Φροσύνη! Σε μπελάδες με έβαλες, ορέ! *(Μπαίνει μέσα)*

Σκηνή 2η

Καπετάνιος Α: *(Μπαίνει μαζί με έναν ακόμα καπετάνιο και δυο παλικάρια στη*

σκηνή από τη μεριά του αρχοντικού) Φτάσαμε, ορέ παλικάρια!

Γιάννος: Και τώρα, Καπετάνιε;

Καπετάνιος Α: Αφήστε με εμένα να μιλήσω σύντροφοι, μην νευριάσει ο Αλή και έχουμε χειρότερα. Τα υπόλοιπα παλικάρια πού είναι;

Καπετάνιος Β: Έχουν κάνει λούφα δεξιά και αριστερά του Σαραγιού, Καπετάνιε!

Καπετάνιος Α: Πολύ ωραία! (Χτυπάει την πόρτα του Σαραγιού)

Βεληγκέκας: (Βγαίνει) Πο! Πο! Βάι! Βάι! Βάι! Ορέ!

Καπετάνιος Α: Σύρε, ορέ Βελή, και μήνυσε του Αγά σου ότι είμαστε εδώ και θέλουμε να του μιλήσουμε!

Βεληγκέκας: Πο, να φέρνω το χαβαδίσι, ορέ! (Μπαίνει μέσα)

Αλή: (Βγαίνει) Τι συμβαίνει, ορέ, και έρχεστε ολόκληρο μπουλούκι;

Καπετάνιος Α: Αλή! Θέλουμε να σου μιλήσουμε!

Αλή: Τι συμβαίνει, ορέ; Λέγετε!

Καπετάνιος Α: Πρόκειται για μια κρατούμενή σου! Την Φροσύνη!

Αλή: Είπα και εγώ πώς και δεν έχει έρθει κανείς ακόμα! Και τι θέλεις, Καπετάνιε; Να την αφήνω;

Καπετάνιος Α: Ναι, ορέ Αλή!

Αλή: Και δεν ρωτάτε πρώτα, ορέ, γιατί την έπιασα;

Γιάννος: Γιατί την έπιασες;

Αλή: Γιατί παραβίασε τους ιερούς νόμους του Κορανίου! Γιατί τα έφτιαξε με το γιο μου, τον Μουχτάρ, που είναι παντρεμένος! Να γιατί!

Καπετάνιος Α: Αλή! Να σου θυμίσω πως εσύ ειδικά έχεις μεγάλη δύναμη στα χέρια σου, μια δύναμη που αντάξει της δεν υπάρχει και εσύ τη χολιάζεις με την πράξη σου!

Αλή: Ποια είναι αυτή η δύναμη, ορέ;

Καπετάνιος Α: Οι Έλληνες! Αν του καθίσει, ορέ Αλή, του Σουλτάνου, να κάνει μια επιδρομή εδώ στα Γιάννενα και να τα ρημάξει όλα, ποιος θα σε σώσει; Εμείς! Κανένας άλλος!

Αλή: Σωστά, ορέ!

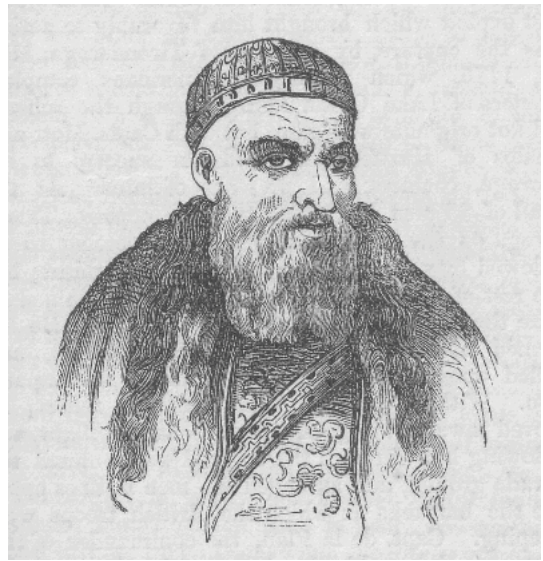
Καπετάνιος Α: Η Φροσύνη ξέρεις πως κατάγεται από μεγάλο σόι! Ξέρεις πως είναι ανιψιά του πρώτου Δεσπότη στην Λάρισα! Μην τον χολιάζεις, Αλή! Έχει μεγάλη επιρροή στους ανθρώπους! Θα γίνει ξεσηκωμός για χάρη της! Κάνε πίσω και άσε τα πείσματα! Μην γίνεσαι άδικος με μια χήρα γυναίκα!

Γιάννος: Ο Καπετάνιος έχει δίκιο! Γίνεσαι άδικος, Αλή!

Αλή: Και ποιος είσαι εσύ του λόγου σου που τολμάς να αμφισβητήσεις τον Αλή;

Γιάννος: (Με καμάρι) Είμαι ο Γιάννος, του γιατρού του Κωλέττη ο πρωτότοκος γιος!

Αλή: Καλός είσαι και του λόγου σου! Εσύ δεν είσαι αρραβωνιασμένος με την

Κρινιώ;

Γιάννος: Είμαι, ορέ Αλή! Αλλά εσύ μου την πήρες και τη φυλάκισες!

Αλή: Και ξέρεις γιατί; *(Θυμωμένα)* Δεν μιλάς; Τη μάζεψα και αυτή, γιατί σε απατούσε με το γαμπρό μου! Αλλά εσείς οι γκιαούρηδες χαϊβάνια γεννηθήκατε και χαϊβάνια θα πεθάνετε, ορέ! Αντί να με ευχαριστείτε που σας διαφεντεύω σωστά, έρχεστε να μου ζητήσετε να αφήσω την Φροσύνη ελεύθερη, για να παίρνει τον άντρα της καθεμιάς! Όχι, λοιπόν, δεν την αφήνω!

Καπετάνιος Α: Αυτή είναι η οριστική σου απόφαση, ορέ Αλή;

Αλή: Αυτή είναι! Αύριο, πουρνό-πουρνό, θα τις πάμε όλες τους στη λίμνη και θα τις πνίξουμε!

Καπετάνιος Α: Μα τόσες ψυχές, ορέ Αλή, θα τις πάρεις στο λαιμό σου για ένα πείσμα;

Αλή: Σους, ορέ! Αρκετά ως εδώ και πολλά είπαμε! Πάτε τώρα στα κονάκια σας και αφήκετέ με να ησυχάσω! Και έννοια σας! Ο Αλή ο Τεπελενλής ξέρει να διαφεντεύει την

τιμή και τις φαμίλιες σας!
(Μπαίνει μέσα στο Σαράι)

Καπετάνιος Α: Αδέρφια μου! Κάναμε ό,τι μπορούσαμε! Παραπάνω δεν πήγαινε!

Γιάννος: Και τώρα, Καπετάνιε;

Καπετάνιος Α: Πάμε να φύγουμε! Να ανέβουμε στα βουνά! Δεν μας χωρά ο τόπος!

(Φεύγουν από τη σκηνή)

Αλή: *(Μέσα από το Σαράι)* Ταχήρ, ετοιμάσε, ορέ, τους στρατιώτες! Πάρε και τις γυναίκες και ξεκινάμε για τη λίμνη, ορέ!

(Μουσικό χαλί. Βγαίνουν, με τη σειρά, Βεληγκέκας-Αλή Πασάς-Χάμκω-Αϊσέ-Φρουρός-Φροσύνη-Κοπέλες-Φρουρός. Κατά την παρέλαση των φιγούρων, ακούγονται κλάματα γυναικεία και φωνές των φρουρών. Μόλις φύγουν όλοι από τη σκηνή, τα φώτα κλείνουν και αρχίζει να ακούγεται ήχος κυμάτων)

ΤΕΛΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Συνεχίζεται

Των Άρη Μηλιώνη και Θωμά Αθ. Αγραφιώτη

«Παιδικά χρόνια»

Ονομάζομαι **Γιώργος Τζαμούλιας** του Παναγιώτη. Γεννήθηκα στις 8 Ιουνίου 1933. Το χωριό μου λέγεται Γουριά. Ανήκει στην περιφέρεια Μεσολογγίου. Τα πρώτα μου χρόνια ήταν δύσκολα. Προπολεμικά ακόμα, ήταν τόσο φτωχή η Ελλάδα, που δεν λέγεται. Η πείνα σύννεφο! Ξεκίνησα με την Πρώτη Δημοτικού, την οποία δεν μπορούσα να την τελειώσω, διότι κηρύχτηκε ο πόλεμος, τον Οκτώβρη του 1940. Αφού κηρύχτηκε ο πόλεμος και τράβηξε η Ελλάδα αυτά που τράβηξε, όπως τα τραβήξαμε όλοι, το 1944-45, άρχισε ο πόλεμος να καταλήγει. Κοντά στα τέλη του 1946 με 1947, αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε οικογενειακώς, εγώ, η μάνα μου, ο πατέρας μου και η αδερφή μου, να έρθουμε στην Πάτρα.

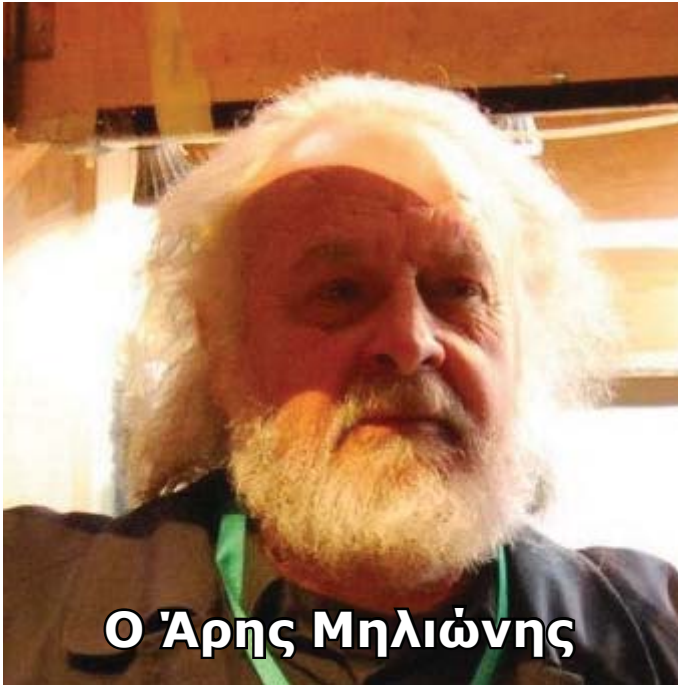
Οι δικοί μου ήταν αγρότες. Μεγάλη πείνα τότε! Εγώ ήμουν τόσο πολύ αδύνατος, που αν με έβαζες στον ήλιο, με έβλεπες από την άλλη πλευρά! Όπως και όλοι τότε. Πείνα και κακό! Ερχόσαντε, στον πόλεμο, οι μαυραγορίτες και ζητούσαν δυο κιλά καλαμπόκι, για να μας δώσουν ένα σακάκι μεταχειρισμένο, λόγου χάρη. Δεν ζούσε ο λαός τότε! Μεγάλη φτώχεια! Πηγαίναμε στο σχολείο και ήμουνα ξυπόλυτος. Οι φτωχοί ήτανε φτωχοί και οι πλούσιοι ήταν πλούσιοι! Πάει! Έληξε το πράγμα! Ήμουν κρυωμένος και δεν είχα να αγοράσω ούτε ένα μαντήλι. Φύγαμε, λοιπόν, από την Γουριά και ήρθαμε στην Πάτρα που ήταν, τότε, πιο αναπτυγμένη. Εγώ βρήκα δουλειά σε ένα καφενείο και η αδερφή μου, η οποία ήταν πιο μεγάλη από μένα σε ηλικία, γύρω στα δύο χρόνια, βρήκε δουλειά στο εργοστάσιο του Δημητρουλόπουλου που έφτιαχνε, τότε, φανέλες. Η μητέρα μου ήταν μεγάλη και δεν την πήραν στο εργοστάσιο.

«Οικογένεια με μουσική παράδοση»

Μια αδερφή της μητέρας μου είχε παντρευτεί κάποιον βιολίστα και τραγουδιστή. Λεγόταν **Σωτήρης Καμπάνας** και η καταγωγή του ήταν από το Αγρίνιο. Για την εποχή εκείνη, ήταν ένας πολύ καλός βιολίστας και τραγουδιστής, ταυτόχρονα, διότι ξεχωριστοί

Γιώργος Τζαμούλιας

Ο Άρης Μηλιώνης

τραγουδιστές ήταν σπάνιοι, τότε, στα πανηγύρια. Δηλαδή, τότε, οι ίδιοι οι μουσικοί τραγουδάνανε κιόλας. Είχαμε φέρει, όπως θυμάμαι, στο χωριό μου μεγάλα ονόματα, όπως την **Ρόζα** ή την **Γεωργία την Μητάκη**, για το μεγάλο πανηγύρι μας, στις 29 Αυγούστου. Επίσης, μια πρώτη ξαδέρφη της μάνας μου είχε παντρευτεί κάποιον **Παναγιώτη Δημητρίου**, ο οποίος έπαιζε πολύ καλό σαντούρι και ήταν και καλός δάσκαλος, γιατί δίδαξε και σε πολλά παιδιά. Μέσα στην οικογένειά μου και στο χωριό μου, λοιπόν, είχα πολύ καλά ακούσματα. Είχε έρθει, τότε, ο **Χαράλαμπος ο Μαριέλης** και έπαιζε στο χωριό μου, ενώ ο Σωτήρης ο Καμπάνας τραγουδούσε τον αμανέ. Τότε, στην πλατεία, υπήρχαν πάγκοι, για να κάθεται ο κόσμος που την έβγαζε με κρασάκι και με ούζο. Δεν υπήρχανε καθίσματα. Στο μεταξύ, δυο τσομπανόπαιδα, εκεί, φύλαγαν πρόβατα και είχαν ακουμπήσει πάνω σε ένα δέντρο, κουβεντιάζοντας μεταξύ τους και με την γκλίτσα τους κάτω από τη μασχάλη. Και τα πήρε χαμπάρι ο **Χαράλαμπος ο Μαριέλης**, που ήταν κλαρινίστας και δυνατό

παλικάρι από την Λευκάδα. Ήταν γαμπρός στο Μεσολόγγι και πάρα πολύ καλός στο κλαρίνο, με ένα παίξιμο πολύ διαφορετικό από τους άλλους κλαρινίστες. Αυτό το παίξιμο ξεχώριζε. Γυρίζει, τότε, και τους φωνάζει: «*Ωρέ ζαγάρια, άμα κατεβώ κάτω, θα σας ξεριζώσω τα αυτιά*». Ντραπήκανε και σηκωθήκαν και φύγανε. Πιτσιρικάς ήμουν και τα θυμάμαι. Μετά από τον πόλεμο, ένας μπατζανάκης μου, ο Νώντας ο Καπώνης, είχε φέρει στο χωριό τρεις «**Λάμπρηδες**» με λύρες και κανονάκια, στο κέντρο διασκέδασης που είχε. Και τους τρεις δηλαδή, τους λέγανε Λάμπρους. Μείναμε όλοι έκθαμβοι με αυτούς. Το χωριό είχε πάντα καλά ακούσματα. Μια ξαδέρφη της μητέρας μου είχε παντρευτεί τον Θεόδωρο τον Αντωνόπουλο, ο οποίος μάλιστα κυκλοφορούσε με το όνομα «**Γουρουνόπουλος**» και ήταν από τα πιο μεγάλα κλαρίνα εκείνης της εποχής. Όπου πήγαινε αυτός σε πανηγύρι, δεν πλησίαζε κανένας άλλος κλαρινίστας. Αλλά και με τον πατριό μου, και γενικά μέσα σε όλη την οικογένειά μου, είχαμε πάρα πολλά καλλιτεχνικά ακούσματα.

«Μικρός θεατής

στον Καραγκιόζη του Βασίλαρου»

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας και ειδικά η τρύπα η δική μας, έβλεπε πολύ Καραγκιόζη και τον σεβότανε. Ειδικά, όταν παίζανε ιστορικό έργο καιμίλαγε άνθρωπος, μπορεί και να τον κατακεφαλιάζανε. Δεν παίζανε κωμωδίες απέναντι. Μόνο σοβαρά έργα παίζανε. Ο **Βασίλαρος**, ειδικά, ο οποίος έπαιζε και λιγάκι μπουζούκι. Κάποια φορά, είπε ο Βασίλαρος στον πατριό μου: «*Πιάσε, ρε αδερφέ μου, Κάρολε, ένα λα μπαντόρε να ακούσω κιθάρα*» και έπαιζε ο ίδιος και έκανε ταξιμάκι. Και τραγουδάγε και κλέφτικα. Αιγιώτης στην καταγωγή. Σαν μικρό παιδί τον έβλεπα και πηγαίναμε και βρίσκαμε κανένα αυγό, για να

μπούμε και να δούμε την παράσταση του Καραγκιόζη στο χωριό. **«Και αυγά δέχομαι»**, μας έλεγε!

«Στο καφενείο των μουσικών της Πάτρας»

Η μητέρα μου, τρία με τέσσερα χρόνια αφότου γέννησε εμένα, είχε παντρευτεί κάποιον **Κάρολο Καρνέρη** από την Χίο, ο οποίος ήταν κιθαρίστας και τραγουδάγε ευρωπαϊκά, καντάδες κτλ., με τον οποίο Καρνέρη, όταν ήρθαμε στην Πάτρα, εγώ βρήκα δουλειά σε ένα καφενείο, στην οδό Βότση 2, σε κάποιον Ζορμπά. Εκεί, στου Ζορμπά, δούλευα από το 1946-47, μέχρι που

Γιάννενα, 1944 Πρώτος αριστερά ο Φώτης Χαλκιάς. Δεύτερος αριστερά ο Κάρολος Καρνέρης. Πρώτος δεξιά ο Τάσος Χαλκιάς. Δεύτερος δεξιά κάποιος φίλος τους

να πάω φαντάρος. Επίσης, δούλευα, πολλές φορές, και στο καφενείο των μουσικών, στην οδό Αγίου Ανδρέου 95. Το είχε κάποιος Παναγιώτης Τσέλιος. Εκεί ακριβώς, στα 1949, ήρθε ένας τύπος πολύ αδύνατος, σαν και εμένα. Αν τον έβαζες στον ήλιο, θα του έβγαζες ακτινογραφία. Τόσο αδύνατος ήταν! Είχε ένα μπουζούκι παραμάσχαλα σε μια πάνινη θήκη. Και μου λέει: «Ρε πιτσιρικό! Θέλω ένα κουταλάκι σόδα με ένα ποτηράκι νερό». Του δίνουμε.

Ήρθαν και κάποιοι άλλοι μουσικοί. Εκεί, ήμουν κι εγώ, σαν πιτσιρικός, βοηθός σερβιτόρου και έπαιρνα, τότε, 24 δραχμές το μήνα. Και αφού μάθαμε ποιος είναι, τον πήρε ο πατριός μου και τον φέραμε στο σπίτι, όπου έμεινε μια βδομάδα. Ήταν ο πατέρας του Γιώργου του Νταλάρα. Νταράλας λεγόταν, τότε, αυτός! Λουκάς Νταράλας. Από τα καλά μπουζούκια από τότε. Έπαιξε μπουζούκι και αλληθώρισαν όλοι οι μουσικοί, γιατί η Πάτρα δεν είχε βγάλει περιωπής μπουζούκια εκείνη την εποχή.

«Στον ελληνικό στρατό»

Μετά το 1950, γύρω στο 1951, πήγα φαντάρος, σχεδόν τρία χρόνια και με το Κυπριακό που είχε αρχίσει τότε να εμφανίζεται. Έπαιξα βιολί στο στρατό. Με κρατάγανε στο Κ.Ψ.Μ. και σε όλες τις μεγάλες γιορτές, Πάσχα και Χριστούγεννα, κάτι που με ικανοποιούσε, γιατί από την οικογένεια δεν είχανε λεφτά να μου δώσουνε και δεν μπορούσα να γυρίσω στο σπίτι. Αλλά με είχαν αγαπήσει πολύ στο στρατό. Μου έλεγε ο υπασπιστής: «Τζαμούλια, πού θέλεις να σε στείλω; Να σε στείλω στην Πάτρα; Να σε στείλω στο Μεσολόγγι;» και εγώ του έλεγα: «Όχι εκεί, γιατί δεν υπάρχει σάλιο! Όπου μπορείς, στείλε με μακριά». Και με έστειλε στην Φλώρινα, με έστειλε στο Διδυμότειχο, με έστειλε στην Ορεοσιτιάδα, γύρισα όλη την προκάλυψη. Να πάω στο Μεσολόγγι; Με τι λεφτά να βγω έξω; Αφού οι δικοί μου υποφέρονε. Μου στέλνανε ένα κατοστάρικο και είχα και 33 δραχμές που μας δίνανε από το στρατό για τα ξυραφάκια μας. Δύσκολα χρόνια! Δεν μπορούσα ούτε το Πάσχα να πάρω άδεια, ούτε τα Χριστούγεννα. Είχαμε κάνει, λοιπόν, ένα σχηματάκι και παίζαμε για τους φαντάρους. Ήμουν στις διαβιβάσεις πεζικού και είχα μπει για τα καλά στο πνεύμα των ασυρμάτων και των τηλεφωνικών πινάκων, οπότε

με κρατάγανε ώρες μέσα στη μονάδα, σε έναν πίνακα 120 θυρίδων, δηλαδή γραμμών. Πέρασα καλά στο στρατό και ειδικά στην Ορεοσιάδα. Το βράδυ, με βάλανε στις τηλεφωνίες και μου λέγανε να τους δώσω γραμμή, ας πούμε για την Θεσσαλονίκη. Και όταν μετά έβγαινα έξω, ποιος θα με πρωτοκεράσει! Πέρασα καλά!

«Από το βιολί στο ακορντεόν»

Γυρίζω από φαντάρος! Τι να κάνω; Με το βιολί δεν γινόταν. Πήρα το ακορντεόν. Δεν μαθαίνεται το όργανο σε μια βδομάδα, σε ένα μήνα ή σε ένα χρόνο. Να λέμε την αλήθεια! Το ακορντεόν πέρασε αρκετός καιρός, για να το πάρω και μέχρι να αφήσω οριστικά το βιολί. Πιο πριν, τραγούδαγα και έβγαζα τα συρτά, τη συρτοδουλειά όλη. Κάποιος άλλος τραγούδαγε το τσάμικο, εγώ τραγούδαγα το συρτό. Επειδή ήμουν νέος, έβγαζα και πιο σφιχτά το συρτό και έλεγα και καλά τραγούδια που άρεσαν. Δηλαδή, έκανα δύο δουλειές. Ξεκίνησα, λοιπόν, το πανηγύρι με βιολί και τραγούδι. Με το βιολί, πήγα στο χωριό. Ήρθαν να με ακούσουν και εγώ ντρεπόμουνα. Δεν προχώραγα πολύ με το βιολί. Είναι δύσκολο το βιολί, ειδικά

Λιμνοχώρι Αχαΐας 1963 (;): Κιθάρα Μιχάλης Κούφης, Ακορντεόν Νίκος Κούφης, Βιολί Γιώργος Τζαμούλιας, Κλαρίνο Ανδρέας Κούφης

αν δεν μεις με τη σωστή σειρά και αν είσαι μοναχός σου. Τι μου έλειπε εμένα στο βιολί; Μου έλειπε το λεγόμενο «χάιδεμα». Δεν το είχα. Μετά, ήρθε το ακορντεόν που το ζητούσαν, μαζί και με άλλα όργανα, περισσότερο στα κέντρα. Ζητούσαν, δηλαδή, περισσότερο το ακορντεόν, το σαξόφωνο, τις κορνέτες και τα λοιπά.

Ο πατριός μου ήταν η αιτία που με έβαλε να μάθω ένα όργανο. Με έβαλε, αρχικώς, σε κάποιον **Βασίλη Τσάμη**, έναν βιολίστα, που ενώ ήταν και μουσικός και πρακτικός, δεν μου τοποθέτησε σωστά τα χέρια, όπως ήθελα εγώ και με την αντίληψη που είχα. Έτσι, δεν μπόρεσα ποτέ να παίξω καλά το βιολί και όπως το ήθελα εγώ. Όλα αυτά γύρω στο 1948 με 1949. Ήμουν δηλαδή 16 χρονών. Έμαθα, από τότε λοιπόν, λιγάκι βιολί. Βγήκα στη δουλειά. Τραγούδαγα κιόλας. Τότε, όλοι οι μουσικοί δεν είχαμε τραγουδιστές, οπότε οι μουσικοί τραγουδάγαμε, τραγούδαγα εγώ, τραγούδαγε ο κιθαρίστας και έτσι γινόταν το πράγμα. Με βάζει, λοιπόν, στο βιολί και ξεκίνησα, τότε, με κλαρίνο τον **Ανδρέα τον Κούφη**, τον πατέρα του Νίκου του Κούφη, ο οποίος δούλευε στην Παριζιάνα και κράτησε την Παριζιάνα μοναχός του. Ήταν ένα από τα καλύτερα κέντρα της Πάτρας. Μάζευε εκεί όλη την Πάτρα. Όλη η Πάτρα πήγαινε εκεί. Στο διάστημα αυτό, όμως, το βιολί που έπαιζα εγώ, είχε αρχίσει κάπως να χάνει, κατά το Εξήντα. Όπως είπα και πριν, παρουσιάστηκαν κορνέτες, παρουσιάστηκαν σαξόφωνα, παρουσιάστηκαν ακορντεόν. Εδώ στην Πάτρα, τότε, είχε έρθει κάποιος **Σπύρος Καπώνης**. Το πραγματικό όνομά του ήταν **Γεωργάκης**. Αυτός έπαιζε ακορντεόν. Πρακτικός, αλλά καλός. Τον πλησιάζει ο πατριός μου και του λέει να με βάλουνε στο ακορντεόν. Με είχε βάλει, αρχικώς, στο βιολί, διότι ήμουνα

αδύνατος. Εγώ ήθελα το ακορντεόν. Πώς να το φορτωθώ, όμως, το ακορντεόν; Είναι κουραστικό. Αγαπούσα πολύ και το κλαρίνο. Όμως, το κλαρίνο ήθελε πνευμόνια.

Τελικά, μου πήρε ένα μεταχειρισμένο ακορντεόν και με έβαλε σε έναν **Νίκο Καπελά**. Αυτός είχε την Μαντολινάτα στην Πάτρα, στο κάτω μέρος της πλατείας Γεωργίου. Ήταν δάσκαλος. Ήξερε κιθάρα, ήξερε μαντολίνο, ήξερε και ακορντεόν. Πήγα εκεί, για να μου δείξει. Μόλις διαπίστωσα, όμως, ότι δεν ήταν αυτό που ήθελα εγώ, άρχισα να παλεύω μοναχός μου. Είχα, ήδη, μάθει λίγη μουσική και με το βιολί. Είχαμε και μια ντουλάπα που είχε έναν καθρέφτη μπροστά. Στέκομαι μπροστά στον καθρέφτη, παίρνω το ακορντεόν και άρχισα να διαβάζω μοναχός μου. Είμαι και αυτοδιδάκτος με αυτήν την έννοια, αλλά με βοήθησε και η μουσική, γιατί είχα πάρει και κάποιες μεθόδους, για να βάλω τα χέρια πιο σωστά. Είχα πάθει, όμως, και μεγάλη ζημιά με το βιολί, επειδή κράταγα το δοξάρι με το δεξιό χέρι και το χέρι αυτό δεν μπόρεσα ποτέ να το τρέξω, όπως θα ήθελα, ακόμα και μετά από τόσα χρόνια. Είχα μπει σε καλή σειρά. Αλλά ήθελα το βιολί να το παίξω με τον τρόπο που σε ελκύει το βιολί, δηλαδή, π.χ., υπάρχει ο τρόπος ο τσιγγάνικος. Εγώ έπαιζα απλά, σκέτα. Δεν μου άρεσε αυτό το πράγμα. Έτσι, μπήκα στο ακορντεόν.

Το **1958**, με γράφει ο πατριός μου στο **Σωματείο Μουσικών «Ο Δαυίδ»**, εδώ στην Πάτρα. Μου είπε ότι αφού μάθαινα, θα έπρεπε να γραφτώ και στο Σωματείο. Ήμουν το 25ο μέλος, τότε που γράφτηκα. Ήμασταν λίγοι ακόμα. Ήτανε παλιοί μουσικοί σε αυτό, οι οποίοι παίζανε λαούτα, βιολιά και γενικά εκείνο το είδος, το δημοτικό μόνο. Δεν είχανε μπει, ακόμα, τα όργανα που ήρθαν μετά,

όπως το μπουζούκι. Μετά το ακορντεόν, έρχεται και το πιανόργανο, η άλλη μόδα. Γιατί, τότε, με το ακορντεόν, στο πανηγύρι, δεν ακουγόμασταν, γιατί δεν υπήρχαν ακόμα τα μικρόφωνα. Φωνάζαμε, όσο μπορούσαμε, για να ακουστούμε. Είχανε βγει και κάτι μηχανήματα, τα οποία δουλεύανε με μπαταρία, για την ενίσχυση του ήχου. Αυτά τα μηχανήματα είχανε κάτι εξαρτήματα που κολλούσανε. Και πάλι από την αρχή, για να κρυώσει! Δηλαδή, και πάλι τα ανοίγαμε! Ταλαιπωρία μεγάλη. Ήταν τριάντα βατ, ενώ τα σημερινά μηχανήματα έχουν πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες. Ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα. Στο μεταξύ, το διάστημα αυτό, από εμάς τους μουσικούς, κανείς δεν είχε αμάξι. Πηγαίναμε με το λεωφορείο. Μια φορά, μαζί με τον γερο-Βέρρα, είχαμε πάει ψηλά, σε ένα χωριό του Αιγίου, σε ένα γάμο, γύρω στο Εξήντα. Εκεί, χάσαμε το λεωφορείο. Ταλαιπωρηθήκαμε πολύ, μέχρι να έρθει το επόμενο και να γυρίσουμε στα σπίτια μας.

«Από την "Ζούγκλα" στην "Μαντουβάλα"...»

Το ακορντεόν το ξεκίνησα οριστικά, περίπου το **1962**, λίγο πριν παντρευτώ. Ξεκινώ το ακορντεόν με τον Τάκη Παλαιοθόδωρο. Δουλεύω, δηλαδή, με το γιο του караγκιοζοπαίχτη Κώσταρου, επί της Γούναρη, και σε ένα υπόγειο, στην «**Ζούγκλα**» του **Πίνδαρου**, δηλαδή του γνωστού θεατρώνη του Καραγκιόζη. Όταν, αργότερα, άνοιξε το δικό του μαγαζί ο Τάκης, την «**Μαντουβάλα**», στις Ιτιές, με προτίμησε. Είχε φέρει, εκεί, τον **Αγγελόπουλο**, τον Πρόδρομο τον **Τσαουσάκη**, συνεργαστήκαμε και με τον Μπάμπη τον **Γκολέ**. Πήγαινε πολύ καλά το μαγαζί. Έπαιζε και πολύ καλό μπουζούκι ο Τάκης, όπως παίζει ο **Στυλιανέας**, με ένα πολύ γλυκό και

όμορφο τρόπο. Και τραγουδούσε ο Τάκης πάρα πολύ καλά. Μέχρι που να παντρευτώ, έπαιζα βιολί. Παντρεύτηκα το **1963** και μετά από ένα χρόνο, αγόρασα το **ακορντεόν** από το μαγαζί του Κυριάκου Κυριακόπουλου στην οδό Μαιζόνος. Άρχισα, λοιπόν, να παλεύω με το ακορντεόν στα πανηγύρια. Όμως, το ακορντεόν δεν ακούγεται. Χτύπαγε ο άλλος την κιθάρα, είχε και ένα μηχανηματάκι. Αλλά στο ακορντεόν, δεν γινόταν να του δώσεις κάποια ένταση. Παίρνω, μετά, το πιανόργανο. Μου το έφερε, το 1966 με 1967, ένας φίλος που πούλαγε ηλεκτρικά είδη, ο Γιάννης ο Ζορμπάς. Όμως, δεν ήταν εύκολο να περάσεις από το ένα όργανο στο άλλο. Συνέβη, μάλιστα, και το εξής: Να δουλεύω το δεξί χέρι και να μην δουλεύω το αριστερό, γιατί άμα δεν το διδαχτείς, είναι λιγάκι δύσκολο. Και ξεκίνησα, χωρίς να σολάρω. Σαν τεμπίστας. Δούλευε η κιθάρα και τεμπάριζα εγώ. Έκανα τέμπο. Όλη τη δουλειά τη δημοτική, βεβαίως, την τράβαγε το κλαρίνο. Εμείς το βοηθούσαμε λιγάκι να σολάρει. Λίγο βέσσο, όπως λέγαμε την εποχή εκείνη. Το σόλο το λέγαμε βέσσο. Το κλαρίνο έκανε σόλο, μετά τον τελειωμό του κάθε τραγουδιού. Και σου έλεγε «έβγα», δηλαδή κάνε κι εσύ κάτι να πάρω ανάσα. Άρχισα να δουλεύω και το πιανόργανο. Τα μισοκατάφερα, να λέμε την αλήθεια. Άλλοι τα κατάφερναν καλύτερα από μένα και στενοχωριόμουνα πολύ που δεν μπορούσα να αποδώσω τέλεια, αν και είχα τη θέληση. Είχα μπει, όμως, με στραβό τρόπο και βγήκα στη δουλειά πολύ γρήγορα και από ανάγκη, δηλαδή μόλις μάθαμε πέντε φωνές και για να βγάλουμε κανένα καρβέλι. Ήταν δύσκολες οι εποχές. Δεν γινόταν αλλιώς. Δύσκολα χρόνια, αλλά το μεροκάματο έβγαινε, ευτυχώς, στα πανηγύρια, με τη χαρτούρα, τις παραγγελιές

και τα σημειώματα. Πολλές φορές, μάλιστα, μας έπαιρνε το πρωί και δεν προλάβαινε η παρέα να χορέψει, αν η παρέα αυτή ήταν μεγάλη και σύμφωνα με τα τραγούδια που θα σου ζητούσε. Υπάρχουν και τραγούδια που είναι πολύ αργά και που σου τρώνε πολλή ώρα.

«Οι Σουηδοί της Ναυπάκτου»

Κάποτε, έλαχε να πάω στην Ναύπακτο, όπου με είχε καλέσει ο δήμαρχος της Ναυπάκτου, ο Μπούμπιος, γιατί είχαν πάει εκεί κάποιοι Σουηδοί. Ο **Μπούμπιος**, με το παπιονάκι του, ξεχώριζε. Φορούσε πάντα παπιγιόν, ακόμα και τις καθημερινές. Ήταν πάντα κυριλλέ ντυμένος. Μου ζήτησε δυο-τρία όργανα, για να τους παίξουμε κάτι. Πήγα στο καφενείο των μουσικών, επί της Πατρέως τότε, παρακαλούσα και να μην θέλει κανένας να έρθει! Παίρνω, τελικά, ένα μπουζούκι, ένα κλαρίνο και εγώ το ακορντεόν. Πάνω σε ένα κότσο, στο λιμάνι της Ναυπάκτου, στα 1967. Κάνω έτσι και τους παίζω τα «*Παιδιά του Πειραιά*». Μετά, το κλαρίνο κάνει ένα τσάμικο και αμέσως μετά, μια σειρήνα. Αυτοί ποτέ τους δεν είχαν ακούσει τέτοιο πράγμα. Ξέρετε πόσα λεφτά πήραμε; Σε ελληνικά, αφού εξαργυρώσαμε τις κορώνες, από 170 χιλιάδες δραχμές ο καθένας. Πολλά λεφτά για το 1967 και για την εποχή εκείνη. Πήγαμε κόντρα και με τον ξεναγό τους, γιατί από αυτόν είχαμε πάρει τα χρήματα και ήθελε να του βγάλουμε μερίδιο. Αυτός είχε πει στους Σουηδούς ότι οι άνθρωποι, εμείς δηλαδή, έτσι πληρώνονται. Και οι Σουηδοί δίνανε! Εμείς δεν ξέραμε, αρχικά, τι αξία είχαν τα λεφτά τους. Κι όταν το μάθαμε την επόμενη μέρα, τρελαθήκαμε! Γιατί τα λεφτά αυτά, τότε, τα έπαιρνε κανείς σε ένα μεγάλο πανηγύρι ή σε έναν πλούσιο γάμο!

Συνεχίζεται

Γίνε τακτικός συνεργάτηστού περιοδικού «Ο Καραγκιόζης μας»

- Έχεις την ικανότητα να γράφεις;
- Φτιάχνεις σκιτσάκια; Σταυρόλεξα;
- Στείλε τα στο e-mail του Πανελλήνιου Σωματείου Θεάτρου Σκιών: somateiokaragkiozh@gmail.com

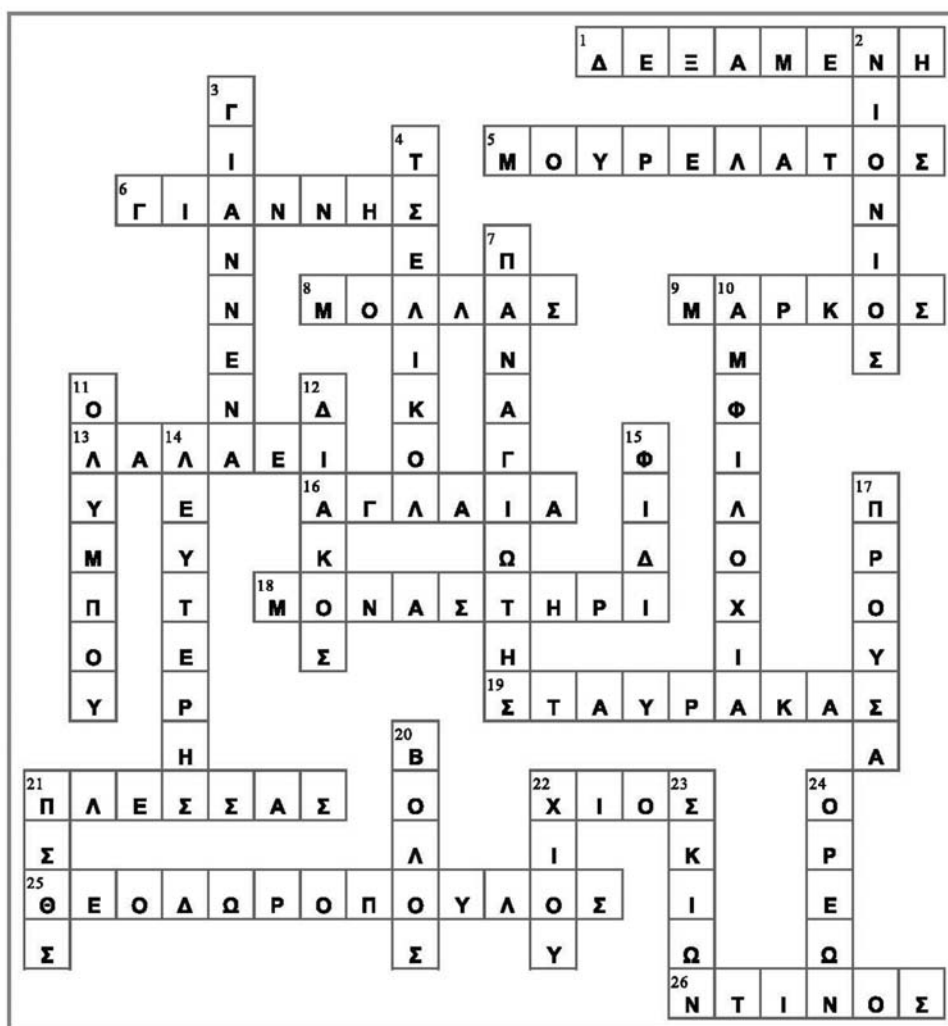
Πληρώστε τις συνδρομές σας!

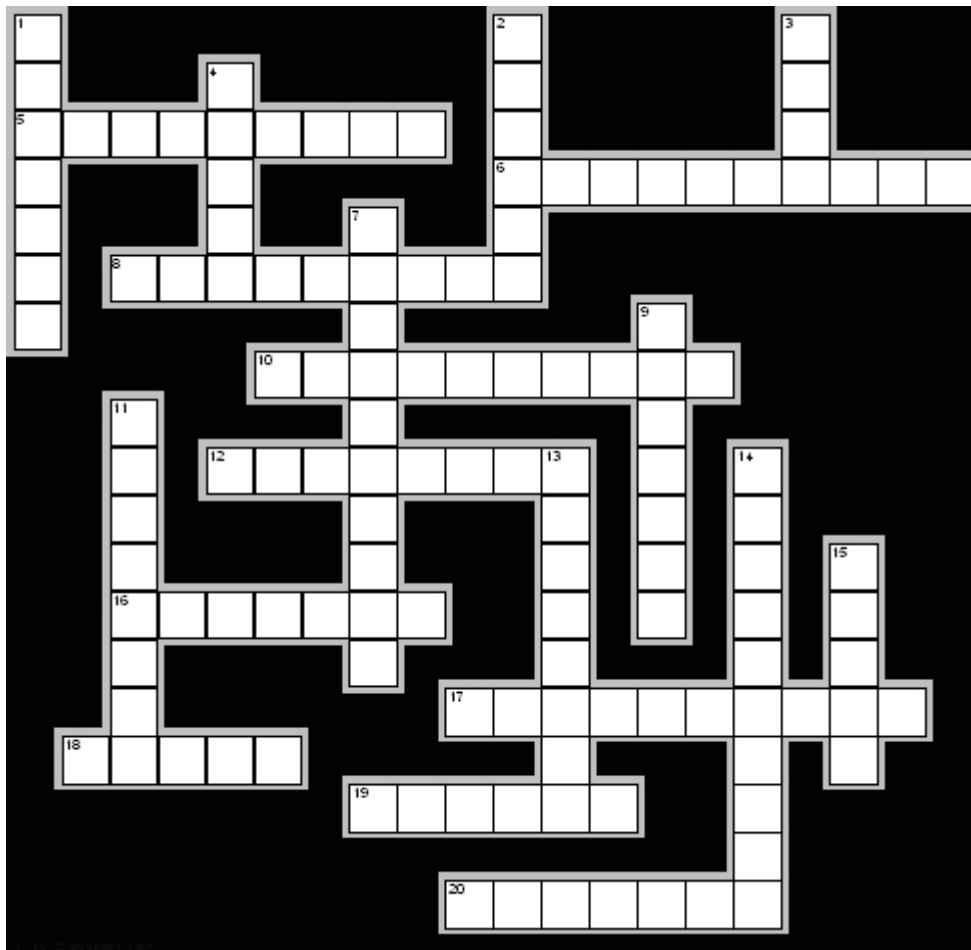
Μπορείτε και τώρα με κατάθεση
στον λογαριασμό του Σωματείου μας,
τράπεζα Eurobank, αριθμός λογαριασμού:

0026.0062.17.0200632294

IBAN: GR0802600620000170200632294

Καραγκιοζο-σταυρόλεξο
ΛΥΣΗ τεύχους Οκτωβρίου

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

ΚΑΘΕΤΑ

- 5. Έγραψε το βιβλίο: “Το Θέατρο Σκιών στην Θεσσαλία”
- 6. Αλλιώς τα αδέρφια Νταμαδάκη
- 8. Το επίθετο του καραγκιοζοπαίχτη Βάγγου
- 10. Έπαιζε ακορντεόν στα στέκια του Καραγκιόζη
- 12. Το μικρό όνομα του καραγκιοζοπαίχτη Κελαρινόπουλου
- 16. Ένας από τους αδερφούς Ασπιώτη
- 17. Το χωριό του καραγκιοζοπαίχτη Βασβανά
- 18. Η πόλη στην οποία βρισκόταν το στέκι του “Μαρούδα”
- 19. Έγραψε το βιβλίο: “Ο Καραγκιόζης μας”
- 20. Ένα από τα πολλά επαγγέλματα του Καραγκιόζη

- 1. Ένα από τα πολλά στέκια Καραγκιόζη στην Πάτρα
- 2. Ένας από τους μαθητές του Δημήτρη Σαρδούνη
- 3. Εκεί λέγεται ότι πρωτοεμφανίστηκε το Θέατρο Σκιών
- 4. Και με αυτό κατασκευάζουμε φιγούρες
- 7. Σκηνοθέτης της ταινίας “Θεόφιλος”
- 9. “Θα φάμε τίποτα και θα χορτάσουμε...”
- 11. Το χωριό του καραγκιοζοπαίχτη Πρωτοψάλτη
- 13. Λέγονται αλλιώς τα πάνινα σκηνικά
- 14. Το επίθετο του Μπαρμπαγιώργου
- 15. Ηρωίδα του Τούρκικου Θεάτρου Σκιών

Ο Νοέμβρης και με ιστορία

Ο Νοέμβριος, ή Νοέμβρης, ή Αεργίτες (ποντιακά), ή Βιέστ (Αρβανίτικα) είναι ο ενδέκατος μήνας του έτους κατά το Γρηγοριανό ημερολόγιο και έχει 30 ημέρες. Ο Νοέμβριος ξεκινά κάθε χρόνο την ίδια ημέρα που αρχίζουν ο Φεβρουάριος και ο Μάρτιος, με εξαίρεση τα δίσεκτα έτη. Το λουλούδι του μήνα είναι το χρυσάνθεμο και η τυχερή πέτρα του μήνα το τοπάζι.

Από την αρχαιότητα ακόμη, διάφορα ιδιαίτερα εμφανή ουράνια αντικείμενα προειδοποιούσαν τους ανθρώπους σαν σημάδια των αλλαγών του καιρού. Πάρτε, για παράδειγμα, το πανέμορφο ανοιχτό αστρικό σμήνος των Πλειάδων, γνωστότερο στο λαό μας με την ονομασία Πούλια. Ακόμη και από την εποχή του Ησίοδου, η δύση των Πλειάδων αμέσως μετά την δύση του Ήλιου, που συμβαίνει στα μέσα Νοεμβρίου, σημάδευε και σηματοδύει την περίοδο της έλευσης του κρύου και «προειδοποιούσε τους γεωργούς να σπεύσουν να

Σημαντικότερο γεγονός: **17 Νοέμβρη 1973**

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου το 1973 ήταν μια μαζική διαδήλωση λαϊκής αντίθεσης στο καθεστώς της Χούντας των Συνταγματαρχών. Η εξέγερση ξεκίνησε στις 14 Νοεμβρίου 1973, με κατάληψη του Μετσόβιου Πολυτεχνείου Αθηνών από φοιτητές και σπουδαστές που κλιμακώθηκε σχεδόν σε αντικουντική επανάσταση και έληξε με αιματοχυσία το πρωί της 17ης Νοεμβρίου, μετά από μια σειρά γεγονότων που ξεκίνησαν με την είσοδο άρματος μάχης στον χώρο του Πολυτεχνείου και την επαναφορά σε ισχύ του σχετικού στρατιωτικού νόμου που απαγόρευε συγκεντρώσεις και την κυκλοφορία σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

ολοκληρώσουν την σπορά, αλλά και τους κτηνοτρόφους να κατηφορίσουν στα χειμαδιά». Όπως μας λέει η παροιμία: «Στις δεκαφτά ή στις δεκοκτώ πέφτει η Πούλια στο γιαλό, και πίσω παραγγέλνει: μηδέ στανίτσα στα βουνά, μήτε γιωργός στους κάμπους», ή σε μιαν άλλη παραλλαγή: «μήτε τσομπάνος στα βουνά, μήτε γεωργός στους κάμπους».

Εκτός από την δύση της Πούλιας, όμως, την μεταβολή του καιρού προς το χειρότερο «μηνάει» στο λαό η γιορτή του αγίου Μηνά, στις 11 Νοεμβρίου, ενώ στη γιορτή του αγίου Αντρέα, στις 30 Νοεμβρίου, το κρύο «αντρείει». Οι άστατες αυτές καιρικές συνθήκες που επικρατούν, έδωσαν στον Νοέμβριο το όνομα «Ανακατωμένος», αν και είναι γνωστός στον λαό μας και ως Σποριάς ή Μεσοσπορίτης γιατί τότε γίνεται η σπορά των δημητριακών.

Η Ελλάδα βρισκόταν από τις 21 Απριλίου 1967 υπό τη δικτατορική διακυβέρνηση του στρατού, ενός καθεστώτος που είχε καταργήσει τις ατομικές ελευθερίες, είχε διαλύσει τα πολιτικά κόμματα και είχε εξορίσει, φυλακίσει και βασανίσει πολιτικούς και πολίτες με κριτήριο τις πολιτικές τους πεποιθήσεις.

Το 1973 βρίσκει τον ηγέτη της δικτατορίας Γεώργιο Παπαδόπουλο να έχει ξεκινήσει μια διαδικασία φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος, η οποία συμπεριλάμβανε την αποφυλάκιση των πολιτικών κρατουμένων και την μερική άρση της λογοκρισίας, καθώς και υποσχέσεις για νέο σύνταγμα και εκλογές στις 10 Φεβρουαρίου 1974, για επιστροφή σε πολιτική διακυβέρνηση. Στελέχη της αντιπολίτευσης μπόρεσαν έτσι να ξεκινήσουν πολιτική δράση ενάντια της χούντας.

Η χούντα, στην προσπάθειά της να ελέγξει κάθε πλευρά της πολιτικής, είχε αναμειχθεί στον φοιτητικό συνδικαλισμό από το 1967, απαγορεύοντας τις φοιτητικές εκλογές στα πανεπιστήμια, στρατολογώντας υποχρεωτικά τους φοιτητές και επιβάλλοντας μη εκλεγμένους ηγέτες των φοιτητικών συλλόγων στην Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (ΕΦΕΕ). Αυτές οι ενέργειες όπως είναι φυσικό δημιούργησαν έντονα αντιδικτατορικά αισθήματα στους φοιτητές, όπως στον φοιτητή Γεωργιάς Κώστα Γεωργάκη, ο οποίος αυτοπυρπολήθηκε δημόσια το 1970 στην Γένοβα της Ιταλίας σε ένδειξη διαμαρτυρίας ενάντια στη χούντα. Με αυτή την εξαίρεση, η πρώτη μαζική δημόσια εκδήλωση διαμαρτυρίας ενάντια στη χούντα ήρθε από τους φοιτητές στις 21 Φεβρουαρίου 1973.

Οι αναταραχές ξεκίνησαν λίγο νωρίτερα, στις 5 Φεβρουαρίου, όταν οι φοιτητές του Πολυτεχνείου αποφάσισαν αποχή από τα μαθήματά τους. Στις 13 Φεβρουαρίου, γίνεται διαδήλωση μέσα στο Πολυτεχνείο και η χούντα παραβιάζει το πανεπιστημιακό άσυλο, δίνοντας εντολή στην αστυνομία να

επέμβει. Έντεκα φοιτητές συλλαμβάνονται και παραπέμπονται σε δίκη. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα, στις 21 Φεβρουαρίου, περίπου τρεις με τέσσερις χιλιάδες φοιτητές της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατέλαβαν το κτίριο της σχολής στο κέντρο της Αθήνας επί της οδού Σόλωνος, ζητώντας ανάκληση του νόμου 1347 που επέβαλε την στράτευση «αντιδραστικών νέων», καθώς 88 συμφοιτητές τους είχαν ήδη στρατολογηθεί με τη βία. Από την ταράτσα του κτιρίου, απαγγέλλουν τον ακόλουθο όρκο: «Εμείς οι φοιτηταί των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων ορκιζόμαστε στο όνομα της ελευθερίας να αγωνισθούμε μέχρι τέλους για την κατοχύρωση: α) των ακαδημαϊκών ελευθεριών, β) του πανεπιστημιακού ασύλου, γ) της ανακλήσεως όλων των καταπιεστικών νόμων και διαταγμάτων». Η αστυνομία έλαβε εντολή να επέμβει και πολλοί φοιτητές σε γύρω δρόμους υπέστησαν αστυνομική βία, χωρίς όμως τελικά να παραβιαστεί το πανεπιστημιακό άσυλο. Τα γεγονότα στη Νομική αναφέρονται συχνά ως προάγγελος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

Η εξέγερση των φοιτητών επηρεάστηκε, επίσης, σημαντικά και από τα νεανικά κινήματα της δεκαετίας του '60 και ειδικά από τα γεγονότα του Μάη του '68.